

POESIA DIVINA

Zuurstof voor de ziel

Festival van Vlaanderen Kempen organiseert samen met het Poëziecentrum, Cultuurcentrum 't Getouw en Bibliotheek Mol de vierde editie van Poesia Divina.

Negen dichters schreven een nieuwe psalm uitgaande van het motto *Zuurstof voor de ziel*. De gezongen gebeden - één voor elke stad waar het festival neerstrijkt – kan u lezen in dit programmaboek. Aan het einde van het festival kan u alles ook beluisteren, voorgedragen door de dichters, in de filmpjes op www.musica-divina.be. Maar u kan ze ook allemaal komen beluisteren tijdens Poesia Divina Live.

De dichters

Geert van Istendael

Runa Svetlikova

Peter Theunynck

Amina Belôrf

Reine De Pelseneer

Lucienne Stassaert

Luuk Gruwez

Bert van Raemdonck

Mahlu Mertens

Poesia Divina LIVE

Zaterdag 19 september - 17:00

Bibliotheek van Mol

Geert van Istendael

Psalm

De profundis clamavi...

(Psalm 130, een der zeven boetpsalmen, gezongen en gebeden in tijden van tegenspoed)

Uit ademnood en hijgen
scheurt zich een jammerklacht.
Een onbestemd bedreigen
heeft hart en ziel versmacht.
Wij staren naar de muren,
ons leven is op slot.
Hoe lang nog zullen duren
de dagen van verbod?

Ons grenzeloos begeren
verwekte een duivels kind.
Wij weigerden te leren,
wij waren ziende blind.
Wee, Keizerin Corona
omsingelt stad na stad.
Demonen komen wonen
in onze bakermat.

In alle ziekenboegen
zijn engelen neergedaald.
Zij zorgen en zij zwoegen,
hun moede lichaam straalt.
Zij zijn het die Corona
bevechten dag en nacht.
Hijs hen op gouden tronen,
juich voor hun wonderkracht.

Ooit, ooit breekt de beknelling,
waait onbesmette lucht,
ooit vlucht de boze kwelling,
vervliegt als loos gerucht.
Nog altijd blijft het lijden,
nog beiden wij bedeesd
aan het eind van zwarte tijden
een groot bevrijdingsfeest.

(Rijmschema, metrum, regellengte en aantal strofen stemmen overeen met de berijming van psalm 130 in het Liedboek voor de Kerken, 's Gravenhage-Leeuwarden, 1973, blz. 226)

Runa Svetlikova

Psalm voor de blinde machine

Wat we zochten in de stilstand was ons vermogen
het interne milieu constant te houden, een greep
op iets wat werkelijk leek. We zochten de bouwsteen

van het leven en ontdekten alles wat niet nodig was
en het was alles en iedereen die niets te maken had
adem, eten, afval (applaus! applaus!). Uit het zicht

maalde de blinde machine door. Alles moet altijd
gemaakt worden! Jij, ik, wij zijn de stofwisseling
van de blinde machine, energie die van de ene

in de andere vorm transformeert niemand weet
waarom. Te traag om zichtbaar te zijn zoeken we
manieren om ons aan te passen en de machine

groeit door, sneller, prikkelbaar onder druk. De snelweg
gaat alweer te keer achter het huis de trein schraapt de keel
voor de voordeur, het vliegtuig dondert overladen en wij

klagen hoe luid de auto's hoe luid de treinen hoe luid
is de heropstart, oorverdovend klagen we over maskers
(het ontbreken, de verplichting) en niet alleen

de machine is blind, blind roepen wij om het heropenen
van ons leven, we moeten verder of alles gaat kapot, laat ons
onzelf offeren op het altaar van de blinde machine.

Wie wat heeft vergeet eb en vloed en armoede en
noemt het stilstaan de grote gelijkmaker, wie niets heeft
weet. Wat we zochten in de stilstand was ons

vermogen het interne milieu in stand te houden
wat we vonden was een valse keuze tussen menselijkheid
en een hernieuwd geloof in de machine die behalve blind
ook doof is, die van ons niet vergt te zingen of dansen
geen woord van dank of bede om genade verlangt
tenzij er ergens iemand rijker van wordt, oh laat ons geloven

in groei, de gespannen boogpees vooral niet lossen, niet
verder kijken dan ons spelletje Machiavelli Deluxe
zodat wij blind blijven voor de vette kruimels

op de uitgesleten blauwe steen, de vlekjes die ze achterlaten
de barstjes in de halfvergane tuinbank, groen, fris gras
hoge bomen en struiken met bessen zo groot dat

ze verdacht zijn. Laat ons vooral zo snel mogelijk vergeten
dat we in de stilstand een perspectief ontdekten dat
ogen lest als gultige kuiltjes in blote kinderbillen.

Peter Theunynck

Psalm 151

Ik liet u ontstaan uit mijn stof.
Ik overgoot u met licht.
U wemelde en kikkerde daarin.

Ik voerde u met zonnekoren overdag
en sterrenbloesem 's nachts,
borduurde u een bladerdek.

De jaren heb ik niet verdisconteerd,
het garen niet verrekend in de rente.
Ik dacht in ijzertijd en zonnewende.

Met al mijn stammen ondersteunde ik
het firmament. U zat daar waar u zat
op rozen zelfs als mijn platen schoven.

Was u een moede hinde die naar helder
water smacht, ik stuwde het door kieren,
stuurde het langs beken en rivieren rond.

Ik legde zeeën om u aan en oceanen,
zodat u altijd scheppen kon en scheep
kon gaan. En ik bedacht de regen.

Ik hoopte grond op voor een heuvel,
perste lava uit mijn schoot
opdat u klimmen kon naar overzicht.

Kuit liet ik voor u schieten in de diepte,
ik vulde uiers af, blies eierschalen vol,
ik was vervuld van overvloed voor u.

Zaden kon u scheppen uit mijn schoot,
ik schudde noten uit mijn vingers,
hing een glimlach in mijn takken.

Omdat de hond in u van delven hield,
verborg ik kostbaarheden in de grond:
edelstenen, goud, oud ijzer, zink en lood.

En u begon. U was met weinigen
in het begin. U was maar her en der
en zus en zo. U was omzeggens schuw.

U sprokkelde en plukte, u haalde
merg uit bot waaruit verhalen groeiden.
Ze hingen bij de holenvuren rond.

U werd er zelf door aangestoken en bedacht
iets als een man maar groter: hij leefde op
een berg en droeg een staf. Hij was onzichtbaar

en u zag. U schreef hem uw gedachten toe,
u schreef zijn testamenten uit, u sloot
een nieuw verbond. U werd daar handig in.

Vermenigvuldigen lag meer in uw natuur
dan delen. U vond het drieslagstelsel uit,
u maaide weg, u sloeg een voorraad op.

U woekerde als distels voort, men prikte zich
aan u. Had u gebrek aan leefgebied,
u brandde zich een weg in mij.

Mijn zuilen vielen om. Terwijl ik rimpelde
en kromp, was u bezeten door de groei.
U was gehaast: u wou voortdurend zijn

waar u niet was. U dacht in zonnestelsels
en in functie van. Ik was nog slechts een middel
en geen doel, een stapsteen in uw groter plan.

Eenvouds verlichte waters waren van geen tel,
u spaarde zelfs de nachtegalen niet. Wie zingt nu nog
van u, van u bent niet dan in mijn aarde?

Amina Belôrf

Zuurstof

Het is echt nu.

Wandelen door de straten van je wijk. Je droomde het nacht na dag na nacht. Gewekt worden door zenuwachtige monitoren die meten hoe hoog je zuurstof, het kloppen van je haperend hart en of je nog ademt terwijl je slaapt.

Het verlangen naar vroeger, eerder, terug
als korenaren in elkaar vervlechten
dansen, deinen op de golven
van de tijd.

Het drukt op je longen.
Lucht.

Het is echt nu.

Wandelen door de straten van je wijk. Je had nooit gedacht dat je daar steeds opnieuw een bron van verwondering kon vinden. Die wijk waar je zo op was uitgekeken, uitgeweken en in de vlucht naar een ander ankerpunt haast vergat hoe afgesneden, hoe onwezelijk het gemis van die plek en van je moeder die daar ooit niet meer zal zijn.

Meisjes van twintig horen hun vader niet te verliezen. Op hun dertigste huilen ze geluidloos terwijl de handen op intensieve hen uitkleden en katheders en uitleg over de hartmonitor geven. Dat het nodig is te weten hoe hoog je zuurstof, het kloppen van je haperend hart en of je nog ademt terwijl je slaapt.

Je mist huid op huid en
de handen door het haar
gesprekken als bomen
en takken waar nooit een einde
aan komt, de nacht die overgaat
in de dag. Niet de quarantaine waarbij
licht en donker op mekaar beginnen
te rijmen.

Het drukt op je longen.
Lucht.

Het is echt nu.

Het vrij rondwaren door de straten van je wijk, weliswaar traag - je ging even onderuit - nu het echt is, weet je dat je nergens anders thuis zal komen dan daar waar je moeder woont, waar geen monitor meten moet hoe hoog je zuurstof, het kloppen van je haperend hart en of je nog ademt terwijl je slaapt.

Het opent je longen.

Licht.

Reine De Pelseneer

Ademruimte

I

Zoals een moede hinde dorst
naar helder water, zo
verlang ik taal die ruimte

schept om stil te durven zijn.
Geen mening die de meute volgt.
Geen onbesuisd sermoen. Hoe loop ik
zwijgzaam uit de pas? Hoe zaai ik

wit dat wast in zinnen als klaver
in te veel groen gras?

II

Ik leg mezelf verloren
in muziek. De klank van helle
zangen haalt me uit de dag.

Bombarie? Weg! Mijn geest?
Van ongeziene kleuren vol.
Bevreemd hoor ik verhalen uit

een oord dat niemand ziet.
Er gaan gewelven in mij op en ik wil
rijmen met de klaarte en het duister

van een lied.

III

Er zingt geen groter lied dan dit:
regen die de bodem drenkt, een duizendpoot
op jacht, twittertaal van tak tot tak
een wolf die volle maan verwacht. Het zingt

in zegelkruid en tonderzwam, een hemelhoge
eikenstam, in bloedkoraal en bloesemdracht
de kamers van mijn hazenhart. Het zingt

met almaar korter adem, almaar
noester door. Het krijt en stottert. Stokt.

Het eist terstond gehoor.

Noot: de eerste twee regels van dit gedicht zijn 'vrij' ontleend aan psalm 42.

Lucienne Stassaert

Lied zonder muziek

Mijn God, niet meer te herkennen
zo dolgedraaid is uw wereld,
waar ook is de stilte op de vlucht.

Als een bedreigde toeverlaat
die ons behoedt voor denkbeelden

om de moed op te geven
schuilt een moegetergde ziel

in al wat leeft, in al wat sterft.
Als U een engel zou vragen
hogere sferen te verlaten

en voor even af te dalen
naar dit chagrijnige gebied

dan zou ik weer kunnen zingen
als een opgetogen vogel

met moeder natuur als zuurstof
voor vers bloed in oude dromen,

maar nog is er geen licht te zien
dat uw nabijheid openbaart -

Mijn God, ik kom adem te kort
om het gemis te bekennen

sinds U alsnog bent verdwenen
in de loop van mijn lang leven

zonder houvast, zonder uitzicht
met muziek als beschermengel
die al het sublieme verklankt.

Soms vliegt mijn stem opnieuw op
gevuld met herinneringen

Hoe ik ooit in U geloofde
als in een gegeven wonder

komt Jezus-Christus van zijn kruis
om een oude vrouw te troosten

tijdens ultieme momenten
van verzoening met een leven

op de bosrand van de twijfel
of U goed en wel nog bestaat
hier, op deze kale wereld

waar bossen opgeofferd worden,
waar geld het voor het zeggen heeft

als een orkaan met nieuwe naam
met alweer in het middelpunt

het Niets dat zich verder uitstrekt
als een niet meer te bedwingen kwaal
waarvoor gebeden ontbreken

die men vroeger tot U richtte
soms met een al gebroken hart

maar met een springlevende ziel -
Mijn God, ik moet nu toegeven

hoe gehavend de mijne is
vol zwarte vlekken van schimmen

die steeds voor mijn ogen dansen
zodat ik U als een blinde

nog maar op de tast kan vinden,
de ene keer als een troostprijs
of slechts als een vallende ster.

Uw zoon viel neer op Golgotha,
riep U voor de laatste keer aan.

Het is zijn stem die ik aanhoor
als de leegte me overvalt

en ik naar woorden blijf zoeken
om mijn angst te verdoven,
stilaan te kunnen beheersen

al wat mijn ziel op de proef stelt
of ik nog wel in staat zal zijn

mij uw liefde in te prenten
als een reddingsmiddel

op een nachtzwarte aarde
bol van leugens, verzet en hoop

dat U als een droombeeld, verweg,
als de dood mij te machtig wordt

voor mij verschijnt als de bliksem
die me in lichterlaaie zet.

Luuk Gruwez

Er was eens een mens die zijn best deed maar faalde als god.

Hester Knibbe

Psalm voor afvalligen

Schrikbarende G., die men vereert als oud zeer en die met hoofdletter moet en zal omdat religie zelfs onze spelling commandeert, waarom behoud ik van U alleen een initiaal als van een boef in de krant? Ik heb U verguisd, geblasfemeerd, alleen maar voor de fun, nadat mijn eerste knapenzaad werd afgevoerd met sop en schuim uit mijn zaterdagse kuip

terwijl mijn moeder in haar keuken ondanks uientranen kommerloos een schlager van Udo Jürgens zong en mijn hijgen, één hoog, gepaard ging met kippenvel: o, al die bange opwinding om wat voor het eerst! Heer van vlieg en pier, van valk en mol, wolf en lam, schiep U misschien niet te veel balts? En was U kip of ei? Van dwaze zenuwachtigheid verlangt mijn zuurstofarme ziel naar edelweiss. Per slot heb ik U meer uitgevonden dan gevonden:

om in mijzelf een vod te kunnen proppen, mijn ergste lekken te dichten, zodat alvast toch iets van me zou resten zodra het vat geopend werd. Ik krijste, jaren voor ik schrijven kon, al marsepein en fopspeen bijeen. En altijd meer en meer. Die kleine, tere mens van U wordt later een predator. Nooit noemde ik U Heilig, Onfeilbaar, Oppermachtig. U kreeg, hoewel eindeloos getraind, ondanks Uw trucs,

niet eens mijn wielergod zegevierend over de streep. Een uk was ik, met lego in de weer, nog onbekend met kut of kont, opkijkend naar een knie, lang voor ik overwoog Uw hemelrijk te annexeren. Nee, Bibberbevorderende, pas later wou ik mijzelf behelpen op Uw wijze, met al Uw flaters, nobele intenties – wij, grote uitvinders, kleine jongens onder elkaar. Uw gebreken wou ik na-apen, perfect, in het kwadraat.

En was Uw beste daad geen ideale misdaad?
Hoe vaak had ik een broertje aan U dood omdat U
overal en ik slechts nergens was en U, verdomde Weetal,
bij verstoppertje altijd de beste schuilplaats vond
en ik de kans niet kreeg om net als U onzichtbaar
te zijn, niet eens middels gebed of ketters gekwek.
Uw ghostwriters waren, toegegeven, zeker beter dan
ik, met luie stilte wachtend op het juiste woord.

En hoeveel adressen had U, Bevoorrechte, niet? In hemel,
op straat, overal. Zelfs tussen plaveien, op bouwval, vaalt
kon U gedijen, de aarde kussen met Bach of gregoriaans,
dat soms ook bloeden laat. Ach, hoe de ergste pijn ons toch nog
zingen doet! Bejubelde G., U die, zegt men, verlangt dat ieder
in Uw vreze leeft en daar vervolgens ook crepeert, zelfs ik die U
naar eigen beeld heb opgekalefaterd. Het is een zomeravond
op een fraai terras, iets hedendaagser dan de hof van Eden.

Vrouwen in jasmijnparfum, valse wimpers, moordlustige stiletto's
en een glimlach van gebleekte tanden. Wij zitten samen
in café De Zwanenzang op de remake van de oerknal te wachten.
De zon dreigt onder, maar aarzelt nog alsof de aarde
moe en doelloos is. Niet het galmen van psalmen
horen wij, maar het knisperen van onze trappisten.
U en ook ikzelf, al flink op weg naar ouderdom, geloven
plots rotsvast in klein: herderstasje, madelief, boterbloem.

'Niemand van ons is beter dan de ander,' zeg ik U,
'en daarom zal ik U van nu af aan ook tutoyeren.
Zo vaak wil taal oneindig meer dan wij omdat zij,
zoveel machtiger, naar sprakeloosheid snakt.'
'Ik heb een vrouw gekend,' vervolg ik, 'een babysit
die op je paste, koekjes van Betterfood sopte in je melk,
luiers verschoonde, later bananen meegaf voor op school.
Zij was het die, bij een gekneusde knie, je tranen depte.

Maar was je haar daar dankbaar voor? Jamais!
Je noemde haar Marie terwijl zij echt je mama was.
Je hield haar later voor je meid en kende geen respect
omdat je dacht op eigen kracht te zijn ontstaan of altijd
had bestaan. Maar sta mij toe dat ik, op dit terras, je
hiermee confronteer: wie van ons beiden was het eerst?
Was jij het die mij schiep of omgekeerd? En wie
van ons bleef voor de nacht het bangst?

Bert van Raemdonck

Busreizen Mendeljev

Ik zoek een vorm of een formule
een systeem om de natuur te presenteren als een plan

Ik stel de wereld voor in rijen en kolommen
alles laat zich reduceren tot een vak in een tabel

Het enige wat ik niet temmen kan
is wat ons overdondert
het gevoel dat heel je middenrif blokkeert

Die staat van exaltatie geef ik weer
met de volmaakt ovalen letter die je mond maakt
wanneer elke vorm van redelijkheid ontbreekt

○
is zuurstof van het leven
○
is leven voordat ik tot stof weerkeer

Verrukking
als de spits zijn laatste man passeert
of oog in oog staan met een mensaap
Rothko, Stonehenge
de derde van Górecki
of de vorm van een banaan

Of als je 's nachts in Zwitserland
– wat ben je, zeventien, meer kan het echt niet zijn geweest –
je ogen opent in een bus op weg naar eeuwig witte toppen
en heel de groep is eindelijk stil
en naast je zit een meisje op haar eigen vlecht te knagen
en je kan en je weet alles:
jij zal heel de werelddol doen wijken van zijn ordinaire baan

De bus boort zich in stilte door een tunnel
en je denkt: als ik mijn hoofd eens door dat dakraam –
als ik gewoon eens keek

Je gaat voorzichtig op de armsteun staan
(niemand ziet het, niemand waakt)
en je tilt jezelf op, strekt je nek
je hoofd scheert bijna het plafond maar je wordt rustig:
alles valt heel even op zijn plaats

is het nachtelijk versmelten van die bus
van jou en van de berg

is de Jungfrau

ben jij zelf

Mahlu Mertens

Alles met longen

Denk aan de lucht,
denk aan de zuurstof in de lucht,
denk aan de lucht in onze longen,
denk aan alles met longen.

Adem in de longen van een kat,
adem met de longen van een kat,
spin je adem rond dezelfde moleculen,
krab het wateroppervlak open, blaas luchtballonnen met kracht,

leg vliezen over je ogen, plak kieuwen achter je oren en
duik onder, hoor de micro-explosies van zuurstofbommen
in het water geblazen door iets met longen.

Hoor, de trillingen drukken tegen je schubben,
tikken als druppels tegen je aan, herinneringen aan het bestaan
van de zuurstof die je uit het blauw filtert,

nu denk je aan groen, aan nerven
als aderen, snelwegen voor zuurstof in bladeren
aan bomen die ruisen. Nu denk je aan wind,

een bos vol op en neergaande borstkassen,
een koor van ruisende longen. Luister naar het slagwerk
tegen ribben, hoor hoe hartritmes over elkaar schuiven:

het snelle tikken van muizen, het ruisen van de kolibrie,
de lage, lobbige slag van walvis en olifant
en ergens daartussen: wij, spelers in dit orkest
van alles met longen.

De titel is geïnspireerd op Juliana Spahr's dichtbundel This Connection of Everyone with Lungs

EXPERIMENT/ILLEGITIME
KUNST/THEATER/JAZZ/ACROBATIE
KLASSIEKE MUZIEK/POEZIE
DESIGN/FOTOGRAFIE/DANS
OUDE MUZIEK/LITERATUUR
OPERA/ARCHITECTUUR/
FILOSOFIE/FILMMUZIEK/
GESCHIEDENIS/ERFGOED/GELUK
HEDENDAAGSE MUZIEK/FESTIVAL
POLITIEK/ECONOMIE/WORK
PERFORMANCE/SOCIOLOGIE
CHANSON/SOUNDSCAPE

Klara. Blijf verwonderd.

FESTIVAL VAN VLAANDEREN ANTWERPEN

AMUZ

Ook honger naar cultuur?

Laat je inspireren door het muzikale najaar in AMUZ & geniet van
intieme concerten in een unieke historische locatie
Ontdek het volledige najaarsprogramma op www.amuz.be

AMUZ – Kammenstraat 81 – 2000 Antwerpen

tvplus

DE HITS VAN TOEN
HET PLEZIER VAN NU

www.tvplus.be

 @be.tvplus

kanaal
40

van roey

BOUWEN MET MENSEN

Oostmalsesteenweg 261 · 2310 Rijkvorsel · T +32 3 340 17 11 · info@vanroey.pro · www.vanroey.pro

COLOFON

ALGEMENE COÖRDINATIE EN ORGANISATIE

Festival van Vlaanderen Kempen vzw
met dank aan sponsor IOK
en mediasponsor Klara

ORGANISATIE

Dr. Jelle Dierickx
directeur
Michaela Defever
marketing & PR
Sara Seddouk
productie& zakelijk medewerker

RAAD VAN BESTUUR

Marc De Geyter
voorzitter
Kris Vreys
ondervoorzitter
Ludo Kools
secretaris
Greet De Clerck
Liana Davtyan
François Mylle
Annemarie Peeters
Jerry Aerts
Bart Van Reyn
Annick Schramme
Björn Siffer

SAMENSTELLING EN REDACTIE

Jelle Dierickx
Michaela Defever
Sara Seddouk

ONTWERP EN CAMPAGNEBEELDEN

www.emilielauwers.be

VERANTWOORDELIJKE UITGEVER

Jelle Dierickx
Festival van Vlaanderen Mechelen/Kempen vzw
Zoutwerf 5
2800 Mechelen

EUROPEAN FESTIVAL ASSOCIATION

Het Festival van Vlaanderen Mechelen maakt deel
uit van de koepel Festival van Vlaanderen en is
lid van de European Festival Association en de
International Society for Contemporary Music.

Programma onder voorbehoud van wijzigingen.

CONTACT

**Festival van Vlaanderen
Kempen vzw**

Zoutwerf 5, 2800 Mechelen

T +32 (0)15 26 23 41

kempen@festival.be

www.musica-divina.be

SUBSIDIENTEN

MET DE STEUN VAN

De steden Geel, Hoogstraten, Lier, Mol, Herentals en Turnhout en de gemeenten Westerlo, Heist-op-den-Berg en Scherpenheuvel, de abdijen van Postel, Averbode en Tongerlo, en de kerkfabrieken en de toerismediendiensten van de betrokken steden en gemeenten.

POESIA DIVINA

SPONSORS

PARTNERS

